

XXXVI Zjazd Orientalistów Polskich

Badania nad kulturami Azji i Afryki w perspektywie porównawczej

Warszawa, 5-6 listopada 2018 r.

Sala im. prof. J. Brudzińskiego,

Pałac Kazimierzowski Uniwersytetu Warszawskiego

ul. Krakowskie Przedmieście 26/28

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Program

5 listopada

godz. 10.00 – Otwarcie Zjazdu

prof. zw. dr hab. Marek Dziekan, prezes Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego
prof. dr hab. Piotr Taracha, dziekan Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego

godz. 10.10-12.00 – sesja naukowa

Prowadzenie: prof. dr hab. Marek Dziekan

dr hab. Agata S. Nalborczyk (Uniwersytet Warszawski), *Muzułmańskie przywództwo religijne w Europie - kontynuacja czy zerwanie z tradycją islamu?*

dr hab. Marcin Grodzki (Uniwersytet Warszawski), *Bruno Bonnet-Eymard i francuska szkoła sceptycyzmu naukowego w islamistyce*

dr Beata Abdalah-Krzepkowska (Uniwersytet Śląski), *Konceptualizacja OJCA w tekście Koranu*

dr Damian Kokoć (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań), *Fundamentalizm religijny a szok przyszłościowy – przypadek muzułmański*

dr Filip A. Jakubowski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań), *Odległe echa Al-Andalus. Porównanie zbiorów fatw malikickich Al-Wanszarisiego i Al-Wazzaniego (wybrane aspekty)*

godz. 12.00-12.20 – przerwa

godz. 12.20-14.00 – sesja naukowa

Prowadzenie: dr Magdalena Kubarek

prof. dr hab. Ewa Machut-Mendecka (Uniwersytet Warszawski), *Dziecko arabskie na pograniczu tradycji i modernizmu*

prof. dr hab. Barbara Michalak-Pikulska (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Rozwój kulturalno-literacki w monarchiach naftowych Zatoki*

mgr Joanna Musiatewicz (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz), „*Uważaj na swą córkę rewolucjonistkę!*” *Życie rodzinne i działalność publiczna libańskich kobiet w pierwszej połowie XX w. na podstawie wspomnień Anbary Salam al-Chalidi*

dr Magdalena Lewicka (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń), *Rifa'y at-Tahtawiego opis Paryża – Europa i Europejczycy w relacji czołowego przedstawiciela An-Nahdy*

mgr Bogusław R. Zagórski (Uniwersytet Warszawski), *Wczesnośredniowieczna toponimia Półwyspu Arabskiego – próba analizy morfologicznej i ustalenia modelu referencyjnego*

godz. 14.00-15.30 – przerwa obiadowa

godz. 15.30-16.30

***Walne Zgromadzenie Członków
Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego***

godz. 15³⁰ – pierwszy termin

godz. 15⁴⁵ – drugi termin

godz. 16.30-16.45 – przerwa kawowa

godz. 16.45-18.30 – sesja naukowa

Prowadzenie: dr hab. Agata Bareja-Starzyńska

prof. dr hab. Alfred F. Majewicz (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń), *Japonia późnej epoki Meiji oczami Bronisława Piłsudskiego*

dr hab. Iwona Kordzińska-Nawrocka (Uniwersytet Warszawski), *Idealy miłości zmysłowej w tradycji kulturowej Japonii*

dr Maciej Szatkowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń), *Chińska pop awangarda w okresie post-tian'anmenowskim*

mgr Kamil Burkiewicz, mgr Hanna Kupś (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń), *Kondycja i największe wyzwania branży tłumaczeń polsko-chińskich w Polsce*

dr Kamila Barbara Stanek (Uniwersytet Warszawski), *Pojęcie oszczędności i skąpstwa w języku i kulturze na przykładzie przysłów tureckich i polskich*

6 listopada

godz. 10.00-12.00 – sesja naukowa

Prowadzenie: prof. dr hab. Marek Mejor

dr hab. Artur Przybysławski (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Gramatyczny model świadomości w języku i filozofii tybetańskiej*

mgr Magdalena Szpindler (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań), *Ganges na mongolskich stepach, czyli o dziedzictwie kultury indyjskiej w Mongolii*

dr hab. prof. UP Paweł Sajdek (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków), *Inwigilacja społeczeństwa według Kautilji w Arthaśastrze*

dr Sylwia Filipowska (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *„Kalan” Murata Ōzyaşara – uniwersalna opowieść czy komparatystyczna zagadka?*

dr Andrzej Drozd (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań), *Cmentarze Pomaków na pograniczu bułgarsko-greckim. Inskrypcje i zdobnictwo*

godz. 12.00 – 12.20 – przerwa

godz. 12.20-14.20 – sesja naukowa

Prowadzenie: dr Andrzej Drozd

dr Michał Moch (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz), *Recepcja myśli zachodniej w wybranych dziełach Nasra Abu Zajda i Muhammada Arkuna. Perspektywa komparatystyczna*

dr Magdalena Kubarek (Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń), *Jak przeszłość kształtuje teraźniejszość. Powieści historyczne Dżurdżiego Zajdana i Nadżiba al-Kajlaniego*

mgr Justyna Salamon (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Zróznicowanie społeczno-religijne w krajach Maghrebu a zagrożenie terrorystyczne*

dr hab. Iwona Król, dr hab. Marek Piel (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Rzeczownik odczasownikowy w arabskim i hebrajskim – porównanie*

dr Agnieszka Pałka-Lasek (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Przełączenie ma znaczenie – o znaczeniu dodanym wypowiedzi z przełączeniem kodów w marokańskim*

godz. 14.20-16.00 – przerwa obiadowa

godz. 16.00-17.15 – sesja naukowa

Prowadzenie: dr Jan Rogala

dr Przemysław Adamczewski (Polska Akademia Nauk, Warszawa), *Badania Kaukazu a polski mit etnopolityczny*

mgr Agata Pawlina (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Muzyka klasyczna Europy i Bliskiego Wschodu w perspektywie porównawczej*

mgr Krzysztof Marek Gutowski (Uniwersytet Warszawski), *Internetowe bazy danych jako narzędzie porównawczych badań międzykulturowych*

mgr Simona Sienkiewicz (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Procesy islamizacji i chrystianizacji rdzennych kultur na przykładzie prowincji Moluki oraz Moluki Północne (Indonezja)*

17.15.-17.30 – przerwa kawowa

godz. 17.30-18.30 – sesja naukowa

Prowadzenie: prof. dr hab. Marek Dziekan

dr Katarzyna Starecka (Uniwersytet Warszawski), *„Japonia lustrem Ameryki” – głos w dyskusji na temat japońskiej odpowiedzialności wojennej*

dr Katarzyna Sarek (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Symbolika gór w kulturze chińskiej w literaturze, sztuce i kulturze materialnej - zarys problematyki*

mgr Artur Karp (Uniwersytet Warszawski), *Rozwój indyjskich form językowych i kultowych. Czy równoległy? Czy wspólny problem periodyzacji?*

godz. 18.30

Zamknięcie Zjazdu

Streszczenia referatów

dr Beata Abdalah-Krzepkowska

Uniwersytet Śląski, Katowice

Konceptualizacja OJCA w tekście Koranu

Koran, święta księga muzułmanów stanowi tekst źródłowy dla wielu pojęć, inne znów redefiniuje i przydaje im wymiaru aksjologicznego. Koran szczególnie dużo miejsca poświęca etyce i organizacji życia społecznego i życia rodzinnego w szczególności. Koran definiuje na nowo role w rodzinie zastępując wartości społeczeństwa plemiennego nową etyką. Referat jest próbą językowej konceptualizacji OJCA w Koranie w ramach metodologii wypracowanej przez językoznawstwo kognitywne, gdzie znaczenie pojęcia można uchwycić przez jego reprezentację semantyczną - poprzez analizę jego znaczenia w tekście, metaforyki, i przede wszystkim etymologii i konotacji semantycznych w Koranie i języku arabskim (pomocniczo posłużyłam się klasycznymi słownikami języka arabskiego). Chciałabym również zbadać w tekście Koranu obecność metafor, których domenę wyjściową stanowi „macierzyństwo”.

dr Przemysław Adamczewski

Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa

Badania Kaukazu a polski mit etnopolityczny

Podczas wystąpienia zostanie przedstawiona koncepcja mitu etnopolitycznego w ujęciu Wiktora Sznirelmana. Jedną z jej głównych części jest konstruowanie wyobrażenia o „historycznym wrogu” danego narodu. Model ten zastosuję do przedstawienia powodów ukształtowania się w Polsce wyobrażenia o Rosji jako „historycznym wrogu”, co zostało kilkanaście lat temu opisane przez Janusza Tazbira i powiązane z polskim mitem narodowym - *Antemurale Christianitatis*. Kluczowym zadaniem wystąpienia będzie ukazanie jak stosunek ideologiczny do „historycznego wroga” – Rosji determinuje konstruowanie narracji przez polskich autorów odnośnie do Kaukazu. W tym kontekście zaprezentuję narrację w najbardziej narażonych na manipulację działach badań kaukazoznawczych: badaniach polonijnych dotyczących Kaukazu (przede wszystkim kwestia zesłań politycznych i polskiej działalności „cywilizacyjnej” na Kaukazie, udział Polaków w walkach o niepodległość górali kaukaskich w oddziałach imama Szamila, dezercję Polaków z wojska carskiego), badania dotyczące podboju Kaukazu przez Rosję i badań nad ruchami niepodległościowymi na Kaukazie.

dr Andrzej Drozd

Uniwersytet im A. Mickiewicza, Poznań

Cmentarze Pomaków na pograniczu bułgarsko-greckim. Inskrypcje i zdobnictwo

Przeprowadzone w 2017 r. sondażowe badania w dwóch rejonach zamieszkiwania ludności pomackiej (okolice Goce Delczew po stronie bułgarskiej i Komotini po stronie greckiej) przyniosły szereg interesujących faktów, które obrazują złożoną sytuację tej społeczności, związaną zwłaszcza z jej przynależnością państwową zmieniającą się w ostatnich stu czterdziestu latach. Formy i zawartość epigraficzna, w tym językowa, nagrobków pomackich odzwierciedla proces turcyzacji Pomaków zapoczątkowany po I wojnie światowej w granicach państwa greckiego (na terenie Tracji Zachodniej), a zarazem bułgaryzacji w granicach państwa bułgarskiego. Nagrobki z okresu osmańskiego (który w sferze kulturowej trwał aż do I wojny światowej) sygnalizują przynależność do wspólnego środowiska kulturowego. Noszą one pewne cechy charakterystyczne, lokalne, aczkolwiek osadzone są w peryferyjnych, „ludowych” formach mieszczących się we wspólnej tradycji osmańskiej. Okres późniejszy (2 poł. XX w. i współcześnie), ukazuje rozejście się losów społeczności Pomaków po obu stronach granicy bułgarsko-greckiej – z wyraźnymi przejawami odmiennej polityki obu państw względem swych rdzennych muzułmańskich obywateli. Z uwagi na przynależność do świata słowiańskiego a zarazem muzułmańskiego, charakterystyka językowa i treściowa pomackich inskrypcji nagrobnych jest obszarem badawczym ciekawym pod wieloma względami, także w kontekście porównawczym z kulturą Tatarów polsko-litewskich. Słabo rozpoznany udział kultury muzułmańskiej na Bałkanach w kontaktach kulturowych z dawną Rzeczpospolitą (prawdopodobny wobec bliskości geograficznej) dodatkowo uzasadnia potrzebę badań nad tą częścią Orientu.

dr hab. Marcin Grodzki

Uniwersytet Warszawski

Bruno Bonnet-Eymard i francuska szkoła sceptycyzmu naukowego w islamistyce

Francuski mnich i teolog tradycjonalista Bruno Bonnet-Eymard (ur. 1938), autor obszernej egzegezy kilku pierwszych sur koranicznych, jest osobą mało znaną nawet wśród arabistów i islamoznawców kręgu kultury zachodniej, aczkolwiek zasłużoną dla nauk orientalnych. W swych studiach nad genezą islamu podejmuje trop badań zapoczątkowanych przez Henriego Lammensa i Hannę Zacharias, sceptyków francuskiej szkoły islamistyki XX wieku. Referat jest próbą umiejscowienia dorobku Bonnet-Eymarda w dziedzinie współczesnych studiów islamistycznych zajmujących się genezą islamu.

mgr Krzysztof Marek Gutowski

Uniwersytet Warszawski

Internetowe bazy danych jako narzędzie porównawczych badań międzykulturowych

Nowe technologie umożliwiają prowadzenie humanistycznych badań porównawczych na niemożliwą wcześniej skalę. Celem referatu jest zapoznanie środowiska orientalistycznego z internetowymi bazami danych zawierającymi próbki materiałów etnologicznych, historycznych, archeologicznych i religioznawczych oraz omówienie ich potencjalnej

użyteczności jako narzędzi istotnych dla badań inter- i intrakulturowych. Przykładami będą m. in. bazy danych *eHRAF World Cultures* oraz *eHRAF Archaeology* prowadzone w ramach *Human Relations Area Files*, intensywnie rozwijający się projekt *Seshat: Global History Databank*, a także nowopowstająca *Database of Religious History*. Wszystkie te projekty mają niezwykle potencjał, który wraz z filologicznym i kulturoznawczym warsztatem orientalistów może umożliwić prowadzenie szeroko zakrojonych badań porównawczych nad kulturami, zarówno w wymiarze diachronicznym jak i synchronicznym. Charakterystyka i przedstawienie zasad działania oraz podstawowych funkcji wymienionych baz danych zostanie uzupełnione o prezentację projektu włączenia osiągnięć humanistyki cyfrowej do instrumentarium współczesnej orientalistyki.

dr Filip A. Jakubowski

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań

Odległe echa Al-Andalus. Porównanie zbiorów fatw malickich Al-Wanszarisiego i Al-Wazzaniego (wybrane aspekty)

Kompilacje fatw (muzułmańskich orzeczeń prawnych) stanowią niewyczerpane źródło do badania islamu, ale także życia codziennego muzułmanów. Są zarazem świadectwem ciągłości myśli prawnej islamu, jak i jej zmienności w obliczu nowych wyzwań i problemów. W tym kontekście należy rozpatrywać porównanie dwóch niezwykle ważnych marokańskich zbiorów orzeczeń pochodzących ze szkoły malickiej – kompilacji Al-Wanszarisiego (1430/1-1508) oraz Al-Wazzaniego (1849-1923). Drugi z wyżej wymienionych uważał się za kontynuatora muftiego Al-Wanszarisiego i już z tej racji porównanie zawartości obu źródeł ma podstawy merytoryczne. Wspólnota tych tekstów została dostrzeżona także przez współczesnych badaczy, takich jak David S. Powers oraz Ety Terem. Aspektem, na który niniejszy tekst pragnie zwrócić szczególną uwagę jest małżeństwo. Problematyka ta jest szczególnie ważna dla muftich muzułmańskich, zważywszy na charakter małżeństwa w islamie. Celem badania jest ustalenie, w jakim stopniu orzeczenia dotyczące wszystkich aspektów zawierania małżeństwa (m.in. podpisanie aktu, warunki kontraktu i ich realizacja, rozwody) w zbiorze Al-Wazzaniego, czerpały z dorobku prawników średniowiecznych, których fatwy zawiera zbiór Al-Wanszarisiego. Szczególny nacisk położony zostanie na możliwy wpływ orzeczeń pochodzących jeszcze z Al-Andalus.

mgr Artur Karp

Uniwersytet Warszawski

Rozwój indyjskich form językowych i kultowych. Czy równoległy? Czy wspólny problem periodyzacji?

Pytania zawarte w tytule wypowiedzi ilustrują skrótowo niejasny status zróżnicowanych, ‘wczesno–średnio–indoaryjskich’ form językowych. Ich masowe wystąpienie w materiale inskrypcyjnym burzy ustalony jeszcze w XIX w. linearny model rozwoju języków indoaryjskich. W okresie wciąż przypisywanym archaicznej tradycji wedyjskiej owe formy przenosiły obrazy obcego tej tradycji życia społecznego, nowych idei władzy i zachowań kultowych. Opisywane i badane z osobna, są nadal uznawane za marginalne. Badane całościowo, jako kompleks, tworzą obraz kształtującej się cywilizacji sprzeciwu – opartej na nie-wedyjskim modelu współuczestnictwa i swobodnej wymiany.

dr Damian Kokoć

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań

Fundamentalizm religijny a szok przyszłościowy – przypadek muzułmański

Fundamentalizm religijny, obok sekularyzacji, jest najczęściej pojawiającym się zagadnieniem religioznawczym we współczesnym dyskursie publicznym. Pomimo dużego zainteresowania jakie ono w ostatnich latach wzbudza, dla większości historia i istota tego zjawiska pozostaje nieznaną. Związane jest to z uproszczonym przekazem dominującym w mediach, jak również złożonością i wieloaspektowością samego fundamentalizmu – uczeni są zgodni, że nie ma jednego fundamentalizmu, ale należy mówić o wielu fundamentalizmach. Wśród badaczy, którzy podejmują zagadnienie fundamentalizmu przeważa tendencja do ujmowania tego zagadnienia z perspektywy socjologicznej, politologicznej czy ekonomicznej. Szczególnie często podkreśla się to, że fundamentalizm religijny jest odpowiedzią na postępującą sekularyzację i laicyzację współczesnych społeczeństw. Narzędziem, które pozwala wyjść poza dominujący paradygmat w badaniach nad tym zjawiskiem, jest koncepcja szoku przyszłościowego, którą zaproponował Alvin Toffler. Ten amerykański uczyony podkreśla, że współczesny człowiek żyje w ciągle zmieniającym się środowisku – jego kultura i normy, którymi ma się kierować, podlegają ciągłym zmianom, co wywołuje szok oraz dezorientację. Zaproponowane przez A. Tofflera ujęcie umożliwia filozoficzną oraz antropologiczną analizę istoty oraz źródeł zjawiska fundamentalizmu religijnego, gdyż pozwala ono wpisać ten fenomen w szerszy kontekst dyskusji dotyczącej kultury i kondycji człowieka w świecie współczesnym. Celem wystąpienia będzie ukazanie, na ile analizy A. Tofflera są adekwatne w stosunku do kultury arabsko-muzułmańskiej i przejawów fundamentalizmu religijnego w świecie islamu.

dr hab. Iwona Król, dr hab. Marek Piel

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Rzeczownik odczasownikowy w arabskim i hebrajskim – porównanie

W języku hebrajskim istnieją cztery typy słowotwórcze odczasownikowych rzeczowników abstrakcyjnych, różniące się morfologicznie, składniowo, znaczeniowo i stylistycznie (dla czasownika *kataw* ‘pisać’ są to formy: *ktiwa* ‘pisanie’, *liħtow* ‘pisać’, *beħotwo* ‘w trakcie jego pisania’, *katow* ‘pisać’). Kategoria słowotwórcza, do której należy typ *ktiwa*, obejmuje też częściowo z nim synonimiczne inne typy słowotwórcze (np. *taglit* ‘odkrycie’ < *gila* ‘odkrył’, *mishak* ‘gra’ < *siħek* ‘grał’, *mawo* ‘wejście’ < *ba* ‘wszedł’), a formy do niej należące mają wyraźnie nominalny charakter (np. mogą być określone przez rodzajnik, tworzą liczbę mnogą, często mają znaczenia mutacyjne rezultatu czy miejsca czynności), którego w różnym stopniu brak pozostałym typom hebrajskiego rzeczownika odczasownikowego. Z tego powodu można tę kategorię nazwać rzeczownikiem odczasownikowym właściwym. W języku arabskim istnieje dokładny odpowiednik formalny i funkcjonalny hebrajskiego rzeczownika odczasownikowego właściwego, natomiast hebrajskim formom *liħtow* ‘pisać’, *beħotwo* ‘w trakcie jego pisania’, *katow* ‘pisać’ znaczeniowo odpowiada w arabskim forma finitywna (np. jako orzeczenie zdania podrzędnego) lub imiesłów jako okolicznik stanu.

dr hab. Iwona Kordzińska-Nawrocka
Uniwersytet Warszawski

Ideale miłości zmysłowej w tradycji kulturowej Japonii

Głównym tematem wystąpienia są ideały miłości zmysłowej, które symbolizują synonimiczne pojęcia: *kōshoku* i *irogonomi* (wysublimowane pożądanie, miłość zmysłowa). Poligamiczny charakter społeczeństwa dworskiego (VIII-XII w.), a następnie hedonistyczne wzorce kultury erotycznej społeczeństwa mieszczańskiego (XVII-XIX w.) sprawiły, że nie wierność kochanków wobec siebie, a właśnie bogate i urozmaicone życie miłosne traktowano jako wartość nadrzędną. Erotyka i miłość zmysłowa, które w europejskiej tradycji kulturowej uosabia bóg miłości Eros, w kulturze japońskiej przybrały postać eudajmonistycznego spełnienia wynikającego z potrzeby doświadczenia pięknych i wzruszających przeżyć. W swoim wystąpieniu autorka postara się odtworzyć i porównać w szerszym kontekście kulturowym japońskie wzorce miłości zmysłowej, w oparciu o dzieła z gatunku opowieści dworskich (*ōchō monogatari*) oraz powieści o miłości (*kōshoku mono*) Ihary Saikaku.

dr Magdalena Kubarek
Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Jak przeszłość kształtuje teraźniejszość. Powieści historyczne Dżurdżiego Zajdana i Nadżiba al-Kajlaniego

Dżurdzi Zajdan (1861-1914), filar arabskiego odrodzenia w Egipcie, z pochodzenia, libański chrześcijan, z wykształcenia historyk propagujący idee arabskiego nacjonalizmu, uważany jest za pioniera powieści historycznej w świecie arabskim. Z kolei Nadżib al-Kajlani (1931-1995), z wykształcenia lekarz, członek Braci Muzułmanów propagujący idee budowy nowego społeczeństwa opartego na muzułmańskich wartościach, uchodzi za ojca powieści muzułmańskiej w świecie arabskim. Obydwaj twórcy postrzegali literaturę jako sprawne narzędzie w kształtowaniu nowego społeczeństwa, a historię za podstawowy element tożsamości. Nie dziwi więc, że każdy z nich upatrywał najlepszego środka do realizacji zakładanych celów w powieści historycznej. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że Nadżib al-Kajlani tworzył swój cykl historyczny, polemizując z chrześcijańsko-nacjonalistyczną i pełną „wypaczeń” wizją historii świata arabsko-muzułmańskiego zawartą w 22 powieściach Dżurdżiego Zajdana. Referat analizuje wybrane powieści historyczne obu autorów w kontekście reprezentowanych przez nich ideologii, jak również formy literackiej i komponentu faktograficznego.

mgr Kamil Burkiewicz
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań

mgr Hanna Kupś
Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Kondycja i największe wyzwania branży tłumaczeń polsko-chińskich w Polsce

Chiny są największym azjatyckim partnerem handlowym Polski. Zgodnie z informacjami opublikowanymi na stronie Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Pekinie, wartość obrotów handlowych pomiędzy oboma krajami w 2016 r. wyniosła 25,85 mld dolarów, o 4,8% więcej

niż we wcześniejszym okresie. Do najczęściej importowanych z Państwa Środka produktów należą towary wysoko przetworzone: aparatura telefonii przewodowej, urządzenia komputerowe, podzespoły instalacji nadawczych oraz odbiorników radiowych i telewizyjnych, części i akcesoria do maszyn biurowych. Równym powodzeniem cieszą się produkty wymagające wysokich nakładów siły roboczej, tj. odzież, zabawki, wyposażenie wnętrz, obuwie, galanteria. Coraz większy eksport produktów polskich do Chin, choć wciąż daleki od zrównoważenia ujemnego bilansu handlowego, obejmuje głównie miedź i wyroby pochodne, maszyny, urządzenia elektryczne oraz ich części, rejestratory, odtwarzacze obrazu i dźwięku, a także pojazdy nieszynowe. Zainteresowaniem cieszą się również artykuły rolno-spożywcze, w tym produkty mleczarskie, mięso, podroby jadalne, cukier i wyroby cukiernicze, a od 2016 roku również jabłka. Zwiększona wymiana handlowa, w połączeniu z widocznym ostatnimi laty wzrostem zainteresowania kulturami azjatyckimi, przekłada się na rozwój polskiej branży tłumaczeniowej, szczególnie w parze języków polski-chiński. Choć liczba zarejestrowanych w Ministerstwie Sprawiedliwości tłumaczy przysięgłych pozostaje znikoma (16 osób), dynamiczny wzrost ilości osób zajmujących się tłumaczeniami zwykłymi czyni podobne usługi coraz bardziej dostępnymi. Celem prezentacji jest nakreślenie ogólnej sytuacji tłumaczy języka chińskiego w Polsce. Podstawę metodologiczną stanowi badanie ankietowe przeprowadzone od czerwca do sierpnia 2016 roku, w którym wzięło udział 35 ankietowanych, deklarujących się jako osoby wykonujące tłumaczenia we wspomnianej parze języków. Ankieta składała się z 20 pytań zamkniętych i otwartych, na które można było udzielić jednej lub wielu odpowiedzi. Pytano m.in. o najczęściej tłumaczone treści, pomoce i materiały wykorzystywane podczas pracy, a także tematykę sprawiającą szczególną trudność. Wyłaniający się z tych danych obraz pozwala na ocenę dojrzałości branży i perspektyw jej dalszego rozwoju.

dr Magdalena Lewicka

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Rifa'y at-Tahtawiego opis Paryża – Europa i Europejczycy w relacji czołowego przedstawiciela An-Nahdy

Kitab tachlis al-ibriz fi talchis Bariz Rifa'y at-Tahtawiego, uważane za sztandarowe dzieło arabskiego odrodzenia (*An-Nahda*), do 1850 roku stanowiło jedyny szczegółowy opis kraju europejskiego w języku arabskim, a do I wojny światowej obowiązkową lekturę wszystkich urzędników egipskich. Reformator zawarł w nim opis instytucji politycznych, społecznych, kulturalnych, edukacyjnych, z jakimi zetknął się w Paryżu, a które uważał za wzorcowe i godne przeniesienia na rodzimy grunt, powołując się na hadisy „Wiedzy szukajcie wszędzie, choćby w Chinach” i „Mądrość jest bronią wiernego, poszukujcie jej wszędzie, nawet wśród niewiernych”, zaś całości przyświecało arabskie motto: „Pierwszeństwo przysługuje temu, kto idzie przodem”. Egipcjanin nie miał bowiem wątpliwości, że „wiedza jest największym dobrem, najważniejszą z rzeczy ważnych, a ten, kto ją posiada, zbiera jej owoce tak w życiu doczesnym, jak i wiecznym” i był w pełni przekonany, że jego dzieło, w którym zawarł charakterystykę „nauk i sztuk, opisując je w taki sposób, jak robią to Europejczycy i nakreślając to, co o nich sądzą i w jaki sposób je tworzą” „obudzi z głębokiego snu społeczeństwo we wszystkich krajach islamu”. Odnowa ich instytucji politycznych, społecznych, gospodarczych i edukacyjnych, którą postulował w swych pracach i działalności, celem wyrwania się z zacofania odziedziczonego po Osmanach i Mamelukach, dokonać się mogła jedynie za pomocą nowoczesnej nauki i wiedzy, a co za tym idzie – otwarciu Orientu na zdobycze zachodniej kultury i cywilizacji. To przekonanie stanowiło punkt wyjścia dla jego rozważań, zaś formą, która służyć miała wyłożeniu jego koncepcji reformatorskich uczynił At-

Tahtawi *rihlę*, prezentując w niej opis swojej podróży na Zachód, który we wcześniejszych wiekach nie stanowił dla arabskich podróżników interesującej destylacji, a co za tym idzie – wpisując ją w służbę *An-Nahdzie*.

prof. dr hab. Ewa Machut-Mendecka
Uniwersytet Warszawski

Dziecko arabskie na pograniczu tradycji i modernizmu

Dziecko arabskie rozwija się współcześnie i pod wpływem tradycji i modernizmu. Dorasta i dojrzewa między jedną formacją i drugą. Obydwie rzutują na fazy jego rozwoju: dzieciństwo, młodość, okres dojrzewania. Zgodnie z tradycją dziecko należy do kolektywu służąc jego potrzebom, w wielodzietnych i wielopokoleniowych rodzinach. Każde narodziny są źródłem radości, hucznie obchodzone. Poddane zostaje tradycyjnym obrzędom, w tym nadaniu imienia i obrzezania. Jest obdarowywane, otrzymuje prezenty i o znaczeniu religijnym i magicznym. Na jego życiu ważą odniesienia do religii, uczy się przede wszystkim Koranu na pamięć w *kuttobie* – szkole koranicznej. Modernizm częściowo zmniejsza rozmiary obrzędów inicjacyjnych w życiu dziecka. W miarę rozwoju indywidualizmu nabiera coraz więcej praw. Zachowany jest zwyczaj obdarowywania dziecka, ale ilość i jakość prezentów (również ze złota) zmienia się, może wzrastać. Rozwija się koncepcja dziecka podobna do tej przeważającej na zachodzie: jest ono w rodzinie postacią centralną i godną najwyższej uwagi. Może uczęszczać do *kuttabu*, ale uczy się zazwyczaj w szkołach trójstopniowych na modłę tych europejskich. Podejmując naukę w szkołach wyższych, westernizuje się, zarazem nie zrywając więzi z domem rodzinnym. Nosi zarówno tradycyjny *dżilbab*, jak i modny garnitur, kontrast między nimi symbolizuje problem tożsamości. Jest to jeden z najważniejszych problemów w życiu dziecka, zwłaszcza, gdy w miarę dorastania, staje się coraz bardziej świadome rozbieżności między tradycją a modernizmem oraz znaczenia obydwu we własnym życiu.

prof. dr hab. Alfred F. Majewicz
Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Japonia późnej epoki Meiji oczami Bronisława Piłsudskiego

Bronisław Piłsudski (1866-1918) zagwarantował sobie trwałe miejsce w Nauce wynikami badań terenowych przede wszystkim nad Sachalińskimi Ajnami, szczególnie zapisami ich języka i folkloru – i choć wiadomo było specjalistom, że badał również Ajnów z południa wyspy Hokkaido oraz inne aborygenne ludy Sachalinu, Przyamurza i północnej Japonii, dopiero jednak rekonstrukcja jego ineditorum i pomnikowa edycja *The Collected Works of Bronisław Piłsudski* (CWBP 1-4, wydawnictwo Mouton de Gruyter) uświadomiły pionierski walor jego zapisów także tunguskich języków – orockiego, ulczyjskiego, nanajskiego, oraz izolowanego sachalińskiego języka niwchijskiego. W „nauce polskiej” wyniki te pozostają w praktyce nieznanymi (biblioteki akademickie, w tym Narodowa, nie dysponują edycją CWBP). Zupełnie poza obiegiem naukowym do początków obecnej dekady okazało się być powstałe z pozycji naocznego świadka i uczestnika opisywanych wydarzeń piśmiennictwo Piłsudskiego dotyczące Japonii w okresie szybkich i szokujących rozmachem przemian społecznych, gospodarczych i politycznych po otwarciu się państwa z dwuwiekowej samoizolacji (1633-9–1853), szczególnie po dwóch zwycięskich wojnach z Chinami (1894-1895) i Rosją (1904-1905); złożyły się na nie teksty słane regularnie w formie korespondencji

do władzywostockiej gazety „Priroda i Ljudi Dalniago Wostoka” (luty-czerwiec 1906) oraz późniejsze artykuły dla prasy rosyjskiej (moskiewskie „Russkija Wiedomosti”, sierpień 1908-lipiec 1909) i polskiej („Prawda. Tygodnik polityczny, społeczny i literacki”; „Nowe Słowo. Dwutygodnik społeczno-literacki poświęcony interesom kobiet”; „Ster. Organ Związku Równouprawnienia Kobiet Polskich”; „Świat. Pismo tygodniowe ilustrowane”; „Nowe Tory”; 1907-1910). Zbiór tekstów rosyjskojęzycznych (*Japonskije zamietki*, zawierający jednak sporo tekstów bezzasadnie przypisywanych autorstwu Piłsudskiego) ukazał się w Južno-Sachalinsku w 2012 roku; w zaawansowanym przygotowaniu są wyposażone w liczne przypisy i komentarze angielskojęzyczna i polskojęzyczna edycje tego materiału o zadziwiająco aktualnej wymowie ponad sto lat po jego powstaniu. Celem referatu jest wstępne przedstawienie tego piśmiennictwa.

prof. dr hab. Barbara Michalak-Pikulska

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Rozwój kulturalno-literacki w monarchiach naftowych Zatoki

Monarchie naftowe Zatoki uległy procesom globalizacyjnym dzięki odkryciu ropy naftowej. Od tego momentu nasiliła się migracja ludności z całego świata. Przybyli imigranci przywieźli ze sobą swoje kultury, obyczaje, języki i religie. Ogromne znaczenie miało rozwijające się szkolnictwo oraz wyjazdy na studia za granicę. Kraje Zatoki – Kuwejt, Bahrajn, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Arabię Saudyjską, Katar i Oman - łączą wspólne tradycje i podobne problemy dnia codziennego. Młodzi ludzie gromadzili się w klubach literackich i zaczęli pisać utwory literackie - zarówno poetyckie jak i prozatorskie – do powstających gazet i czasopism. Podejmowano tematy uniwersalne tj.: miłość, problemy kobiet i tradycje, ale nie stroniono od nowych tj. szybki rozwój gospodarczy, powstawanie nowych klas społecznych, budowa nowych miast, napływ cudzoziemców i ich rola w tradycyjnej strukturze rodzinnej czy wreszcie morze i jego wpływ na życie mieszkańców Zatoki. W ostatnich latach dynamicznie rozwija się tam powieściopisarstwo, a pisarze z Kuwejtu czy Arabii Saudyjskiej osiągają wysokie nagrody w konkursach międzynarodowych, np. Bookera.

dr Michał Moch

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz

Recepcja myśli zachodniej w wybranych dziełach Nasra Abu Zajda i Muhammada Arkuna. Perspektywa komparatystyczna

Zamysł porównawczy w niniejszym referacie jest szeroko zakrojony. Obaj myśliciele, którzy zmarli zresztą w bardzo krótkim odstępie czasu, działali na styku myśli arabsko-muzułmańskiej z różnymi metodami interpretacyjnymi, zaczerpniętymi z Zachodu. Nasr Hamid Abu Zajd (1943-2010), myśliciel pochodzący z Egiptu, próbował zaadaptować swoiście rozumianą metodę hermeneutyczną do prowadzenia współczesnych badań nad Koranem i muzułmańskimi tekstami religijnymi, np. w pracy *Mafhum an-nass: dirasa fi ulum al-Quran* (“Rozumienie tekstu. Studia nad naukami koranicznymi”). Z kolei pochodzący z Algierii Muhammad Arkun (1928–2010) podjął radykalną krytykę dyskursów kulturowych dominujących w świecie arabskim, tworząc projekt „islamistyki stosowanej”. Ważne prace tego sławnego myśliciela ukazywały się zarówno w języku francuskim, arabskim, jak i angielskim, by wymienić choćby tylko *Al-Fikr al-islami. Nakd wa-idžtihad* („Myśl

muzułmańska. Krytyka i reinterpretacja”) czy *The Unthought in Contemporary Islamic Thought*. Ważnym elementem analizy głównych wątków dzieł owych kontrowersyjnych, lecz bardzo ważnych, liberalnych intelektualistów muzułmańskich, powinno być zastosowanie podejścia komparatystycznego. Można zestawzić choćby bardziej zachowawcze podejście Abu Zajda, zakorzenione we wcześniejszym nurcie odnowy (*tadždid*) islamu, z radykalnym, dekonstrukcjonistycznym myśleniem Arkuna, mocno zainspirowanym współczesną filozofią francuską.

mgr Joanna Musiatewicz

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz

„Uważaj na swą córkę rewolucjonistkę!” Życie rodzinne i działalność publiczna libańskich kobiet w pierwszej połowie XX w. na podstawie wspomnień Anbary Salam al-Chalidi

Anbara Salam al-Chalidi (1897-1986) uznawana jest za jedną z najwcześniejszych przedstawicielek arabskiego ruchu feministycznego. Urodzona w Bejrucie jako członkini prominentnej sunnickiej rodziny, wychowywana była zarówno według tradycyjnych, jak i nowoczesnych wzorców. Pobierała nauki w domu rodzinnym, bejruckich szkołach dla dziewcząt oraz w Londynie. W 1928 r. zasłynęła publicznym zdjęciem zasłony. Angażowała się w działania mające na celu edukację kobiet jako współuczestniczka i współzałożycielka kobiecych klubów i towarzystw, a także jako publicystka i tłumaczka. W 1929 r. przenieśli się wraz z mężem do Jerozolimy, skąd wróciła do Bejrutu w 1948 r. Wspomnienia Anbary Salam al-Chalidi (*Dżaula fi az-zikrajat bajna Lubnan wa-Filastin* znajdują się w gronie najstarszych autobiografii opublikowanych przez arabskie kobiety. Dzieło to dostarcza bezcennych informacji na temat życia rodzinnego oraz działalności publicznej członków wpływowych muzułmańskich rodzin w Libanie i Palestynie w pierwszej połowie XX w., ze szczególnym uwzględnieniem roli kobiet w obu wspomnianych sferach. Wczesne przykłady arabskiego piśmiennictwa autobiograficznego pisanego przez kobiety należą do stosunkowo mało znanych i niedostatecznie zbadanych obszarów literaturoznawczej i kulturoznawczej refleksji na temat Bliskiego Wschodu. Proponowany referat ma na celu uzupełnienie wspomnianej luki w badaniach orientalistycznych, poprzez szczegółową analizę i interpretację wspomnień Anbary Salam al-Chalidi w kontekście wydarzeń politycznych oraz przemian obyczajowych zachodzących na Bliskim Wschodzie w pierwszej połowie XX w.

dr hab. Agata S. Nalborczyk

Uniwersytet Warszawski

Muzułmańskie przywództwo religijne w Europie - kontynuacja czy zerwanie z tradycją islamu?

Islam w Europie funkcjonuje nieco inaczej niż w tzw. świecie muzułmańskim. Główne różnice wynikają z odmiennych ram prawnych dotyczących relacji państwo-religie. Szczególnie różnice te dotyczą muzułmańskich społeczności autochtonicznych. Legislacja państwowa w tej dziedzinie wymaga lub wspiera powstanie organizacji muzułmańskiej na wzór kościoła autokefalicznego z muftim (lub *ra'is al-ulama*) w roli przywódcy. Struktury prawne tego typu często pochodzą z przeszłości – np. w Rosji tworzono je w XIX w. Rola i zakres obowiązków takiego muftiego jest tu znacznie szerszy niż tylko wydawanie opinii religijno-

prawnych (*ifta*) – dochodzą także funkcje reprezentacyjne i administracyjne. Co więcej, nowoprzybyli muzułmanie dostosowują nierzadko swoje przywództwo religijne do zastanych ram i także wybierają sobie muftiego. Dwa obszary europejskie, zamieszkałe przez muzułmanów autochtonów, charakteryzują się występowaniem tego typu muftiatów – są to obszary, które w przeszłości należały do Imperium Rosyjskiego lub Osmańskiego. Referat omówi scharakteryzuje przywództwo religijne w osobie muftiego w świecie muzułmańskim i jego rolę, następnie omówiona zostanie historia i sposób działania muftich w Europie z wykorzystaniem przykładów z obu wspomnianych obszarów, ze szczególnym naciskiem na sytuację w Polsce.

dr Agnieszka Pałka-Lasek
Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Przełączenie ma znaczenie – o znaczeniu dodanym wypowiedzi z przełączeniem kodów w marokańskim

Zjawisko przełączania kodów (*code switching*), polegające na włączaniu w tok wypowiedzi w języku pierwszym (L1) elementów zaczerpniętych z języka drugiego (L2), często postrzegane jest jako naruszające normy, negatywne zachowanie językowe. Dla wielu jest ono dowodem braku kompetencji leksykalnych, inni łączą je z procesami społecznego wykulturawiania. Tymczasem, jak dowodzą badania, tylko w nielicznych wypadkach przełączenie motywowane jest koniecznością zrekompensowania braków leksykalnych: czy to w ogólnym systemie językowym, czy w systemie leksykalnym konkretnego lokutora. Marokańsko-francuski *code switching* rozpowszechniony jest głównie wśród wykształconych warstw społecznych w mowie potocznej. W środowiskach bilingwalnych staje się wariantem języka stosowanym w nieformalnych konwersacjach, gdzie zastępuje czysty dialekt arabski. Wtrącenie obcego elementu językowego bywa tu często kwestią subiektywnego wyboru. Czy dwa pozornie paralelne zdania w wariancie z lub bez przełączenia znaczą dokładnie to samo? Czy przełączenie może wpływać na warstwę semantyczną wypowiedzi, a zastosowanie *code switching* stać się świadomą strategią językową?

mgr Agata Pawlina
Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Muzyka klasyczna Europy i Bliskiego Wschodu w perspektywie porównawczej

W niniejszym referacie przedstawione zostaną najważniejsze różnice pomiędzy tradycjami muzycznymi Europy i Bliskiego Wschodu, na przykładzie klasycznej muzyki Imperium Osmańskiego. Pod pojęciem „muzyka klasyczna” autorka rozumie muzykę profesjonalną, tj. wykonywaną przez muzyków kształconych w wytworzonych przez daną kulturę instytucjach edukacyjnych, a zarazem elitarną, tworzoną i wykonywaną dla konkretnego grona odbiorców, którzy potrafią ją docenić. Kultura muzyczna szeroko pojętej cywilizacji muzułmańskiej w swojej klasycznej teorii wywodzi się z tego samego źródła, co muzyka kultury Zachodu – ze starożytnej Grecji. Obie tradycje rozwijały się jednak w całkowicie odmiennych warunkach i obrały różne (przeciwnie?) kierunki. Różnice pomiędzy ich wytworami można zauważyć zarówno w warstwie filozoficznej i estetycznej – funkcja tworzenia dzieł muzycznych i rola artysty w kulturze, dźwiękowej – różne skale i systemy

tworzenia współbrzmień, jak i materialnej – odmienne instrumentarium, obecność zabytków notacji muzycznej.

dr hab. Artur Przybysławski
Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Gramatyczny model świadomości w języku i filozofii tybetańskiej

Tekst przedstawia analizę pojęcia świadomości w filozoficznym języku Tybetu wychodzącą od zasadniczego rozróżnienia gramatyki tybetańskiej dzielącej czasowniki na wolicjonalne i niewolicjonalne oraz kwestii nominalizacji rdzenia czasownikowego. W przypadku czasownika *shes* (być świadomym być przytomnym, poznawać), od którego tworzony jest termin „świadomość” mamy do czynienia z czasownikiem niewolicjonalnym, dla którego nominalizowany rdzeń formy czasu przeszłego i teraźniejszego jest identyczny, co pociąga za sobą interesującą wieloznaczność terminu „świadomość”, który jako rzeczownik odczasownikowy posiada trzy różne znaczenia: świadomości jako aktu świadomościowego, jako podmiotu tegoż aktu i jako wyniku tegoż aktu. Mimo że tybetański nie jest językiem indoeuropejskim, podobną wieloznaczność obserwujemy w językach indoeuropejskich (np. w grece klasycznej czy nawet w polskim). Tego rodzaju porównawcza analiza gramatyczno-filozoficzna pozwala lepiej zrozumieć zarówno europejskie jak i tybetańskie rozumienie świadomości.

dr hab. prof. UP Paweł Sajdek
Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków

Inwigilacja społeczeństwa według Kautilji w Arthaśastrze

Kautilja w *Arthaśastrze* opisuje sposób, w jaki władca powinien organizować tajne służby. Czy obraz państwa przekazany przez Kautilję pozwala na określenie panującego w nim ustroju jako policyjny lub totalitarny? Jakim celom służyła inwigilacja poddanych? W jakim stopniu opis Kautilji przedstawia stan faktyczny ówczesnego ustroju, o ile zaś jest zbiorem rad dawanych przez autora władcy? Referat jest próbą odpowiedzi na te pytania w oparciu o analizę tekstu *Arthaśastry*.

mgr Justyna Salamon
Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Zróźnicowanie społeczno-religijne w krajach Maghrebu a zagrożenie terrorystyczne

Przedmiotem wystąpienia jest wieloaspektowa analiza wpływu struktury społecznej i religijnej w krajach Maghrebu na poziom zagrożenia terrorystycznego. Region Maghrebu będzie na potrzeby niniejszej pracy definiowany w sposób wąski i obejmie kraje takie jak: Algieria, Maroko oraz Tunezja (wyłączenie Libii oraz Mauretanii). Przedział czasowy został ograniczony do lat 2011-2018. Kluczowe znaczenie będą miały wydarzenia arabskiej wiosny i ich wpływ na strukturę społeczeństw maghrebskich. Z punktu badawczego istotny jest także wzrost popularności partii politycznych tzw. nurtu islamskiego (m.in. afiliowanych przy

Bractwie Muzułmańskim) oraz rosnąca popularność ideologii dżihadyzmu salafickiego (np. Ansar asz-Szari'a, Al-Ka'ida Muzułmańskiego Maghrebu). Z perspektywy struktury religijnej społeczeństwa, w obszarze trzech państw Maghrebu, wskazane będzie przeanalizowanie znaczenia i miejsca mniejszości chrześcijańskiej. Hipoteza badawcza: Wydarzenia Arabskiej Wiosny spowodowały zmiany społeczne, które wpłynęły na wzrost poziomu zagrożenia terrorystycznego w omawianym obszarze. Postawiono następujące pytania badawcze: 1. Jaka jest struktura społeczeństwa w Algierii, Maroku i Tunezji po wydarzeniach arabskiej wiosny? 2. Jakie jest znaczenie mniejszości chrześcijańskiej? 3. Jak rozwijały się organizacje terrorystyczne w państwach Maghrebu po 2011 roku? 4. Jak zmieniło się poparcie dla partii islamskich afiliowanych przy Bractwie Muzułmańskim? 5. Jakie są perspektywy rozwoju sytuacji społeczno-religijnej w Algierii, Maroku i Tunezji?

dr Katarzyna Sarek

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Symbolika gór w kulturze chińskiej w literaturze, sztuce i kulturze materialnej - zarys problematyki

„Człowiek mądry znajduje upodobanie w strumieniach, człowiek humanitarny – w górach”. To przypisywane Konfucjuszowi powiedzenie odzwierciedla estymę, jaką w kulturze chińskiej darzone są góry i szerzej, cała natura. Góry uważano za miejsce kontaktu z Niebem, a także za miejsce pobytu bóstw, duchów i innych istot nadprzyrodzonych. Uważano, że są przepełnione siłą witalną (*qi*), będącą siłą napędową wszystkich bytów ożywionych i nieożywionych. W górach tworzyły się chmury, w nich znajdowano lecznicze rośliny, cudowne owoce i minerały używane przez alchemików szukających eliksiru nieśmiertelności. Groty i jaskinie (*dongtian*) uważano za bramy prowadzące do innych światów, gdzie ludzie żyli w stanie arkadii i niezakłóconej harmonii z naturą. Wędrowanie po górach czy osiedlenie się w nich miało oczyszczać umysł, przynosić natchnienie i być schronieniem od zgiełku miast i konfliktów z innymi ludźmi. Góry, jako niezwykle silny i powszechnie znany symbol, pojawiały się nie tylko w piśmiennictwie chińskim (m.in. w Księdze Pieśni, Pieśniach z Chu, poezji *shanshui*), ale także w sztuce (m.in. malarstwo pejzażowe) i kulturze materialnej (m.in. przedmioty w kształcie gór lub ozdabiane ich wizerunkiem).

mgr Simona Sienkiewicz

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Procesy islamizacji i chrystianizacji rdzennych kultur na przykładzie prowincji Moluki oraz Moluki Północne (Indonezja)

Moluki oraz Moluki Północne to dwie prowincje położone w Indonezji Wschodniej, które do 1999 roku stanowiły jeden obszar administracyjny. Jednak, mimo bliskiego położenia i podobnej nazwy, ich historia, kultura a nawet struktura religijna zdecydowanie różniły się od siebie. Wedle źródeł, północna część mogła mieć pierwsze kontakty z islamem już w VIII w. n.e., a swoją pozycję umocniła dzięki utworzeniu, w oparciu o religię, czterech sułtanatów: Ternate, Tidore, Jailolo oraz Bacan. Dlatego, w momencie przybycia kolonizatorów w XVI w. n.e., miejscowi władcy ustanawiali kontakty z obcokrajowcami raczej na zasadach partnerstwa, niż uległości. Dzięki obecności islamu, nie traktowano rdzennej ludności jako niewiernych, których należy nawracać, skupiając się przede wszystkim na handlu. Religia ta znacząco wpłynęła na kulturę oraz język na obszarze czterech sułtanatów, szczególnie wśród ludzi

należących do wyższych warstw społecznych, żyjących blisko władców. Natomiast pozostali mieszkańcy wymienionych obszarów łączyli islam z ludowymi wierzeniami, czego efektem była stopniowa islamizacja ich kultury, silnie związanej z życiem duchowym. Inaczej sytuacja potoczyła się na stołecznej dla Moluków wyspie Ambon, gdzie przybycie Holendrów, wraz z chrześcijaństwem, zdeterminowało powstanie zarówno nowego wyznania, jak i reinterpretację lokalnej kultury. Z przyjęciem protestantyzmu wiązał się awans społeczny, jednak rdzenna ludność nie chciała dostosować się do wszystkich, surowych wymagań jego dogmatów. Dlatego powstała agama Ambon, czyli dosłownie „religia Ambon” łącząca w sobie zarówno rdzenne, jak i zewnętrzne elementy o charakterze religijnym. Wiązała się ona nie tylko z życiem duchowym, ale także z powstaniem nowej kultury i języka, mocno nacechowanych holenderskimi wpływami. Celem referatu, który przedstawi analizę na podstawie własnych badań terenowych oraz źródeł, będzie przedstawienie kontrastu kultur egzystujących na niewielkim obszarze, w dużej mierze zdominowanych przez obce wpływy religijne. Zostanie również poruszona kwestia współczesnego państwa indonezyjskiego, które w ramach swojej polityki stara się jak najbardziej wspierać elementy muzułmańskie oraz chrześcijańskie w celu podkreślenia jedności, a nie różnorodności 260-ciu milionów mieszkańców Indonezji.

dr Kamila Barbara Stanek
Uniwersytet Warszawski

Pojęcie oszczędności i skąpstwa w języku i kulturze na przykładzie przysłów tureckich i polskich

Oszczędność jest jedną z cech, która charakteryzuje ludzi bez względu na ich pochodzenie etniczne, czy społeczne. Oczywiście dana osoba może posiadać tą cechę lub nie, czyli być rozrzutna, jednakże samo pojęcie ‘oszczędności’ obecne jest w obu badanych kulturach i językach. Kolejną cechą wyróżniającą człowieka jest chorobliwa oszczędność i skąpstwo. Czym innym jest bowiem zapobiegliwość i myślenie o przyszłości, czym innym zaś żałowanie innym i sobie oraz umiłowanie mamony dla niej samej. Skłonność do oszczędzania także może wynikać z różnych powodów, uprzednim życiem w niedostatku i biedzie, chęci zabezpieczenia sobie komfortowej przyszłości i uniezależnienia się od innych, myśleniu o dzieciach itp. Umiłowanie pieniądza zaś, zwłaszcza graniczące z odmawianiem sobie nawet tego, co w danym momencie jest niezbędne prowadzi zarówno do choroby np. z niedożywienia i nie poddawaniu się kuracjom, zwłaszcza kosztowym. Taka oszczędność prowadzi także do życia w ciągłej obawie o utracenie majątku, trosce o jego odpowiednie ulokowanie oraz obsesji, że ktoś czyha na czyjeś życie, by jego majątek zagarnąć. Wszystkie powyższe aspekty postrzegania oszczędności jak i skąpstwa uwidaczniają się w tak w tureckich jak i polskich przysłowiach. Pozwala to stwierdzić, że ludzkie podejście do kwestii majątkowych w analizowanym kontekście jest wspólne dla obu badanych języków i kultur.

dr Katarzyna Starecka
Uniwersytet Warszawski

„Japonia lustrem Ameryki” – głos w dyskusji na temat japońskiej odpowiedzialności wojennej

Przedmiotem refleksji są tezy zawarte w publikacji *Mirror for Americans. Japan* (1948) autorstwa dziennikarki i badaczki, Helen Mears, stanowiącej polemikę z propagandą okresu wojny na Pacyfiku, ukazującą Japończyków jako „agresywnych od początku swojej historii”, „fanatycznych wojowników”, „dążących do podporządkowania sobie świata”. Mears nie usprawiedliwia japońskich zbrodni, jednak w przeciwieństwie do antropolog Ruth Benedict, skupiającej się na opisie „starych, niebezpiecznych wzorów zachowań agresywnych” i odmienności cywilizacji japońskiej (*Chryzantema i miecz*, 1946), przedstawia ten kraj jako „zdolnego ucznia Zachodu”, stawiając niewygodne dla Amerykanów pytania (jak np. co w minionym półwieczu spowodowało zmianę w postępowaniu Japonii na arenie międzynarodowej i skłoniło ją do uderzenia na Pearl Harbor, czy też o tragedię ludności cywilnej Hirosimy i Nagasaki). Książka Benedict, opracowana na potrzeby amerykańskiego sztabu okupacyjnego, nastawionego na „psychologiczne rozbrojenie narodu japońskiego”, do dziś uważana jest jedno z podstawowych źródeł wiedzy na temat kultury Japonii (w 2005 r. trafiła na listę bestsellerów w Chinach). W 1995 r. wznowienia (w języku japońskim) doczekało się jednak także opracowanie Mears - jako powracający głos w dyskusji na temat poczucia winy i odpowiedzialności za wojnę.

dr Maciej Szatkowski
Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Chińska pop awangarda w okresie post-tian’anmenowskim

Po śmierci Mao Zedonga, w drugiej połowie lat 70., duch awangardy i popartu zadomowił się w Chinach. Wśród głównych wyróżników tej sztuki można wymienić: obrazoburstwo, bunt, separacja oraz mieszanie stylów i gatunków artystycznych. Niełatwo jest wyznaczyć datę narodzin awangardy w Chinach kontynentalnych. Pierwsze zwiastuny jej pojawienia się można zaobserwować w czasie pierwszej fali modernizacji chińskiej kultury, tj. w okresie Ruchu 4 Maja i Ruchu Nowej Kultury na początku XX wieku. Część badaczy datę początku awangardy wyznacza na okres „gorączki kultury” w połowie lat 80., lecz jej rozwój został brutalnie stłumiony po masakrze studenckiej na placu Tian’anmen w 1989 roku. Na początku lat 90. artyści próbowali znaleźć ujście dla własnych traum tworząc eksperymentalną sztukę. W nowym wieku sztuka i kultura, podobnie jak wiele innych dziedzin życia, została poddana przemożnemu wpływowi gospodarki neoliberalnej, co doprowadziło do narodzin kategorii zwanej pop awangardą. W ostatnich latach popkultura przekracza granice, które do tej pory były domeną awangardy. Popkultura (czy też pop awangarda w części przypadków) potrafi uczynić dobrze sprzedające się wytwory sztuki posiłkując się kryzysem egzystencjalnym, polityką, przemocą czy nawet śmiercią.

mgr Magdalena Szpindler

Uniwersytet im A. Mickiewicza, Poznań

Ganges na mongolskich stepach, czyli o dziedzictwie kultury indyjskiej w Mongolii

Mongolia przyjmując buddyzm tybetański, a zatem religię, której korzenie sięgają Indii VI/V wieku p.n.e., przystąpiła zarazem do kosmopolitycznej wspólnoty buddyjskiej i kulturowej. Przejawem tego była literatura tworzona w duchu nauk buddyjskich, w tym także piśmiennictwo historyczne. Uczeni mnisi z Tybetu przywiązywali ogromną wagę do historiografii, pozostawiając dla potomnych setki różnorodnych formalnie tekstów powstałych głównie w okresie ok. XIII-XX wieku. Znalazły się wśród nich annały królewskie i, na przykład, kroniki dziejów wybranych szkół buddyzmu tybetańskiego. Mongolscy uczeni buddyjscy, na podobieństwo Tybetańczyków, zaangażowali się w badania historyczne od około XVI wieku, jednocześnie czerpiąc ze swoich rodzimych tradycji historiograficznych. Niezależnie od skali zaangażowania w kwestie polityczne, bodaj wszystkie te teksty historyczne były wyrazicielami światopoglądu buddyjskiego. Nie dziwi zatem fakt, że w wielu z nich historia zaczyna się od zniszczenia i ponownych narodzin świata oraz elekcji pierwszego króla ludzi Mahāsammaty, opowieści znanej Tybetańczykom, a potem Mongołom, z buddyjskich tekstów kanonicznych. To właśnie Mahāsammacie, mitycznemu królowi indyjskiemu i jego pojawieniu się w historiografii mongolskiej poświęcony będzie referat.

mgr Bogusław R. Zagórski

Uniwersytet Warszawski

Wczesnośredniowieczna toponimia Półwyspu Arabskiego – próba analizy morfologicznej i ustalenia modelu referencyjnego

Toponomastyka różnych regionów świata arabskiego: Maghrebu, regionu wielkosyryjskiego, Afryki Środkowej i innych, wykazuje osobliwości uwidaczniające się niekiedy na pierwszy rzut oka. Wynikają one najczęściej (choć nie tylko) z wpływu substratów językowych, na jakie język arabski się nałożył w procesie swojej ekspansji- często proces ten nie dokończył się jeszcze. Zbadanie struktur morfologicznych nazw z miejsca pochodzenia arabszczyzny pozwoli - z jednej strony - stworzyć zestaw reguł językowych, do których można odnieść zespoły toponomastyczne z innych regionów świata arabskiego i zbadać stopień ich odrębności, z drugiej zaś strony - wyodrębniony w ten sposób model referencyjny może posłużyć przy współczesnych działaniach standaryzacyjnych.